

PAULA SJÖBLOM

SOMA, KÄRSÄ-PÄHKINÄ JA JUNAVAHTI

TURKULAISTEN ASUNTO-OSAKEYHTIÖIDEN NIMET

Useimmat kerros- ja rivi- ja paritalojen asukkaat tietävät asunto-osakeyhtiönsä nimen — elleivät täydellisesti, niin ainakin likimain oikein. Sen sijaan naapuriyhtiön nimi ei enää välttämättä olekaan tuttu. Tunnemme nimeltä muutamia kaupungin vanhoja, arvostettuja yhtiöitä tai uusia, rakenteilla olevia luksuskohteita, mutta lähiöiden persoonattomat taloyhtiöt eivät mielessämme ansaitse nimen arvoa. Kaikilla asunto-osakeyhtiöillä on kuitenkin nimi, velvoittaahan siihen jo lakikin. Asukkaille oman taloyhtiön nimi on usein tärkeä, ja sitä myös käytetään asukkaiden välisessä keskustelussa muulloinkin kuin yhtiökokouksessa.

Tarkastelen tässä artikkelissa asunto-osakeyhtiöiden nimiä syntaktiselta ja semanttiselta kannalta. Pohdin myös, miten eri ikäiset nimet eroavat toisistaan. Työ liittyy meneillään olevaan suomalaisia toiminimiä koskevaan tutkimukseeni.

Asunto-osakeyhtiöiden nimiä on tutkittu vain vähän. Mainintoja nimistä voi löytää yksittäisistä asunto-osakeyhtiöistä tehdyistä historiikeista sekä eräistä kaupunkien historiaa selvittävästä teoksista. Onomastiselta kannalta asunto-osakeyhtiöiden nimiä ovat tarkastelleet Leo Pesonen (1979) ja Marianne Blomqvist (1997), joiden tutkimukset kohdistuvat Helsingin nimistöön, sekä Taina Kettunen (1993), joka on tehnyt pro gradu -tutkielmansa tamperelaisista asunto-osakeyhtiöiden nimistä.

Tähänastisissa tutkimuksissa asunto-osakeyhtiöiden nimiä on käsitelty lähinnä taloniminä, siis paikannimistöön kuuluvina. Esimerkiksi Marianne Blomqvistin aineistona ovat talojen julkisivuissa näkyvät nimet, kaupunkimaiseman talonnimet, joista osa on myös

asunto-osakeyhtiöiden nimiä. Asuintalon nimi on harvoin täysin sama kuin talon omistavan asukasyhdistyksen nimi. Tavallisesti yhtiömuotoa edustava osa nimestä (*osakeyhtiö*, *aktiebolaget*) on talon julkisivusta pudotettu pois. (Blomqvist 1997: 241.)

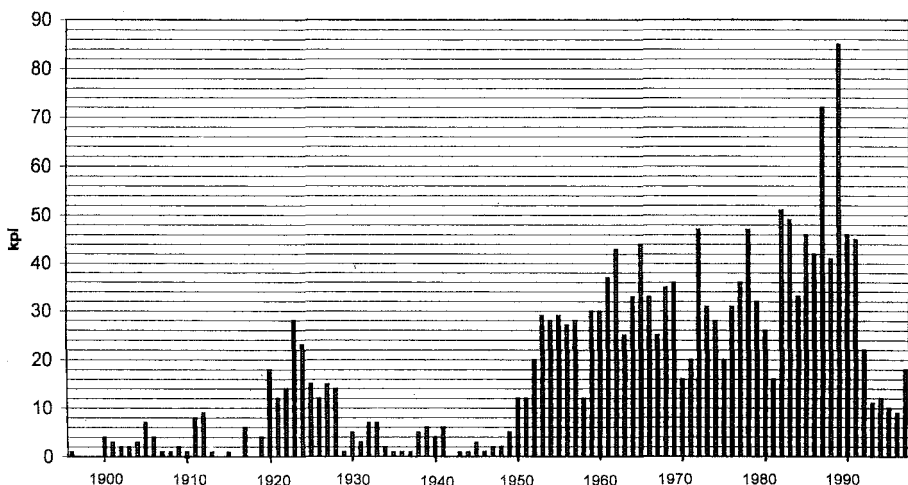
Juridiselta kannalta asunto-osakeyhtiön¹ nimi on toiminimi. Toiminimen on erottava muista toiminimistä, eikä se saa olla harhaanjohtava. Yksinoikeus toiminimeen saadaan rekisteröimällä tai vakiinnuttamalla nimi. (Toiminimilaki 2–3 §, 9 §.) Osakeyhtiön nimestä tulee selvästi ilmetä, mikäli yhtiö on asunto-osakeyhtiö. Vuonna 1990 lisättiin toiminimilakiin vielä määräys, jonka mukaan myös asunto-osakeyhtiön kotipaikan on näytävä toiminimessä. (Toiminimilaki 7 §.) Tämä tarkoittaa sitä, että vuoden 1926 lain voimaantumisen ja edellä mainitun kotipaikkamääräyksen välisenä aikana perustettujen yhtiöiden nimessä esiintyy sana *asunto-osakeyhtiö* jossakin muodossa ja uusimpien, 1990-luvulla perustettujen asunto-osakeyhtiöiden nimessä on aina näkyvissä myös kotikunta, esimerkiksi *Asunto Oy Helsingin Patakatu 27* (Norri ja Palsala 1998: 16). Laki sallii nimen rekisteröimisen myös kaksi- tai useampikielisenä, jos ilmaisut sisällöltään vastaavat toisiaan (Toiminimilaki 11 §). Asuntoyhtiötä koskeva käsikirja ohjaa rivien välistä yhtiöiden nimeämistä vielä tiukemmin: kaikki yhtiön perustamista ja nimen antamista kuvaavat esimerkit ovat tyyppiä »yhtiömuoto – katuosoite – kotipaikka» (ks. esim. Norri ja Palsala 1998: 22).

Ennen ensimmäistä asunto-osakeyhtiölakia perustetut yhtiöt, jotka täyttävät asunto-osakeyhtiön tunnuspiirteet, muuttuivat vuoden 1992 lailla asunto-osakeyhtiöiksi, eli kaupparekisteriin ne on merkitty asunto-osakeyhtiöinä. Niiden nimessä ei kuitenkaan välttämättä ole sanaa *asunto-osakeyhtiö*, sillä näitä yhtiöitä ei ole velvoitettu muuttamaan toiminimeään uusien lakien mukaiseksi. Toisaalta vanhojen yhtiöiden joukossa on sellaisia, joiden nimessä esiintyy sana *asunto-osakeyhtiö*, vaikka yhtiön huoneistot eivät olekaan osakashallinnassa eli yhtiöt eivät todellisuudessa täytä asunto-osakeyhtiölle asetettuja kriteerejä. (Norri ja Palsala 1998: 16.)

Omana aineistonani ovat kaikki heinäkuuhun 1997 mennessä perustetut olemassa olevat turkulaiset asunto-osakeyhtiöt. Olen poiminut nimet patentti- ja rekisterihallituksen CD-rom-muotoisesta yritysrekisteristä (CD-Katka), joka sisältää 430 000 suomalaisen yrityksen tiedot. Yhteensä poimintoja kertyi 1785.² Aineistoni vanhin yhtiö on vuodelta 1896, ja lukumääräinen jakautuminen eri vuosille selviää kuviosta (s. 376). Yhtiöiden rakennusten sijainnin olen tarkistanut Turun kaupungin virastokartan avulla, josta selviää muun muassa tonttijako.

¹ Asunto-osakeyhtiön ominaisuudet määrittellään laissa. Aluksi asunto-osakeyhtiöihin sovellettiin yleisiä osakeyhtiölakeja, joihin po. yhtiömuotoa koskevat poikkeukset säädettiin vuoden 1926 asunto-osakeyhtiölaissa. Vuoden 1992 alusta astui voimaan uusi asunto-osakeyhtiölaki, jonka lisäksi asunto-osakeyhtiöihin soveltuvia säännöksiä ja pykäläiä on osakeyhtiölaissa, toiminimilaissa ja kaupparekisterilaissa. Nykysäädännön mukaan asunto-osakeyhtiö on osakeyhtiö, jonka osakkeet yksin tai toisten osakkeiden kanssa antavat omistajalleen oikeuden hallita yhtiöjärjestyksessä määrättyä huoneistoa. Asunto-osakeyhtiön tarkoituksena on asuintalon omistaminen — rakennusten lattiapinta-alasta yli puolet pitää olla asuinhuoneistoja. Esimerkiksi vanhusten ja vammaisten palvelutalot tai opiskelija-asuntolat voivat olla asunto-osakeyhtiöitä, mutta sen sijaan hotellit eivät niitä ole. (Norri ja Palsala 1998: 16–17.)

² Aineiston olen poiminut kirjoittamalla kotipaikka- ja osoitekenttään *Turku* ja yhtiömuotokenttään *asunto-osakeyhtiö*, minkä lisäksi tein vielä haun sanoilla *Åbo* ja *bostadsaktiebolag*. Nykyisen rekisteröintikäytännön mukaan näiden hakujen pitäisi tuottaa kaikki sellaiset osakeyhtiöt, jotka todellisuudessa toimivat asunto-osakeyhtiöinä.

Aineiston vuosittain rekisteröityjen asunto-osakeyhtiöiden määrät.

ASUNTO-OSAKEYHTIÖTOIMINNAN SYNTY JA KEHITYS SUOMESSA

Viime vuosisadan lopun teollistumiskehityksen vuoksi muuttoliike maaseudulta kaupunkiin alkoi vilkastua ja esimerkiksi Helsingissä voimakas väestönkasvu vaikutti ratkaisevasti asukkaiden elinolosuhteisiin. Maaltamuuttajat joutuivat usein varallisuudestaan riippumatta kärsimään huutavasta asutopulasta. (Olsson 1995: 15–16.) Erityisesti työväenluokan asunto-olot muodostuivat suurimmissa kaupungeissa polttavaksi ongelmaksi (Kuusterä 1989: 258).

Ongelma koski myös 1800-luvun lopun Turku. Esikaupunkirakentaminen alkoi 1870-luvulla, kun vähävarainen työväestö alkoi hakea itselleen asuintontteja Turun ulkopuolelta. Carl Ludvig Engelin suunnittelemissa, vuoden 1827 suurpalon jälkeisessä asemakaavassa tontit olivat nimittäin niin suuria, ettei köyhä väestönosa pystynyt niitä lunastamaan. Esikaupunkitonteille — pitkien työmatkojen päähän — moni saikin oman pikkutöllin. Vuoden 1910 väestönlaskussa Turun kaupungin väestöstä yli neljännes asui naapuripitäjien Kaarinan ja Maarian alueille syntyneissä esitaajamissa, esimerkiksi Raunistulassa ja Nummenmäellä, Vähä-Heikkilässä, Kähärissä ja Ruohonpäässä. Esikaupunkialueita alettiin liittää Turkuun 1930-luvulta lähtien, ja liitoksia on tehty aivan viime vuosiin asti. (Pyöli-Vainio 1992: 37–39; Perälä 1996: 12–18.)

Työläisten asunto-ongelmaan tarttuivat yksityiset kansalaiset, humanitääristä työtä harrastavat liikemiehet, jotka ryhtyivät rakentamaan työpaikkojen läheisyyteen yhtiömuotoisia vuokra-asuintaloja. Esimerkiksi Turun Konepaja, Crichtonin telakka ja Rettigin tupakkatehdas rakennuttivat eri puolille Turku asuntoja työväestölle helpottaakseen työläisten pitkiä työmatkoja esikaupunkialueilta. Liiketalouden lait alkoivat kuitenkin voittaa hyväntekeväisyyssaatteen, minkä vuoksi toiminnan merkitys väheni. (Olsson 1995: 18; Pyöli-Vainio 1992: 37.)

Esimerkin kannustamana poliitikot alkoivat puhua työväestön omatoimisen asuntotuotannon, asunto-osakeyhtiötoiminnan puolesta (Olsson 1995: 19). Malli työväen asunto-osakeyhtiöihin saatiin lähinnä Ruotsista, mutta myös Englannissa, Saksassa ja Tans-

kassa oli vastaavaa toimintaa. (Pyöli-Vainio 1992: 39.) Ensimmäiset valtion lainat työväen itsensä hallitsemille asuntoyhtiöille myönnettiin Suomessa 1890-luvun alussa. Näissä ensimmäisissä hankkeissa oli vetäjän rooli usein kuitenkin sosiaalireformistisesti asennoituneilla säätyläisillä. (Kuusterä 1989: 260.)

Työväestölle oman kodin hankkiminen merkitsi itsenäisen aseman saavuttamista. Omistavaan luokkaan siirtyminen takasi vakaan sijan yhteiskunnassa, mikä varmasti innoitti yhtiötoimintaan. Asunto-osakeyhtiötoiminta tarkoitti myös ihmisten omatoimista ponnistelua omien asunto-olosuhteidensa parantamiseksi. Lisäksi asuntotilannetta parantamalla varmistettiin yhteiskuntarauhan säilyminen. (Olsson 1995: 19–20.)

Vuosisadan vaihteen monipuolisessa ja aktiivisessa yhdistystoiminnassa voi helposti nähdä yhteyksiä ja kytköksiä myös asunto-osakeyhtiötoimintaan. Asunto-osakeyhtiöt voidaan nähdä aatteelliselta taustaltaan rinnasteisiksi samanaikaisesti alkaneen osuuskuntatoiminnan kanssa. Näiden molempien peruseriaatteena oli toimia ryhmän yhteiseksi eduksi jäsentensä voimat yhdistäen. Sekä osuustoiminta että asunto-osakeyhtiötoiminta olivat puolustautumista voiton tavoitteluun perustuvaa liike-elämää vastaan. Osuustoiminnan synty liittyi teollistumiseen ja markkinatalouden kehittymiseen. Osuustoiminnan avulla myös työväestö pääsi nauttimaan suuremman pääoman etuja. (Olsson 1995: 22; Ylikangas 1990: 269, 271.) Samoihin aikoihin 1900-luvun alussa virisi maassamme myös maanviljelijöiden ja kalastajien ammatillista järjestötoimintaa, joka puolestaan ainakin osittain johtui venäläistämisvuosien keskellä elävien suomalaisten halusta vahvistaa omaa kansallista identiteettiään (Anttila 1974: 49–50). Muita yleisiä vuosisadan alun kansalaisjärjestöjä olivat työväenyhdistykset, raittiusseurat, urheiluseurat ja nuorisoseurat (esim. Anttila 1980: 274).

Työväestön parhaiten toimeentuleva osa omaksui osakeyhtiötoiminnan periaatteet nopeasti. Ensimmäiset työväen asunto-osakeyhtiöt *Alku* ja *Taimi* perustettiin Helsinkiin jo 1880-luvun puolivälin jälkeen. Yhtiömuotoinen rakennustoiminta vain lisäsi suosiotaan kohti vuosisadan vaihdetta. (Olsson 1995: 22.) Turkuun rakennettiin vuosina 1900–1906 yhteensä 31 osakeyhtiötaloa, joista 28 oli työväen asunto-osakeyhtiöitä. Työväen asunto-osakeyhtiöiden perustajajäsenet olivat yleensä vakavaraisia henkilöitä — yli kolmasosa oli valtion tai kunnan palveluksessa esimerkiksi vanginvartijoina, sataman ja tullin työntekijöinä sekä rautatieläisinä. Kolmannes perustajajäsenistä oli tehtaan työläisiä tai käsi-työläisiä. (Pyöli-Vainio 1992: 39–40.)

Työväestön piiristä aate nousi nopeasti myös keskiluokkaan, ja jo vuonna 1910 suurin osa asunto-osakeyhtiöistä oli keskiluokan tai ylemmän luokan omistuksessa. Erot eri sosiaaliluokkien perustamissa yhtiöissä tulevat esiin muun muassa asunto-osakeyhtiöiden nimissä. (Olsson 1995: 22.)

Asunto-osakeyhtiötoiminnan käynnistyttyä keskenään tutut ihmiset perustivat yhtiön, joka otti taloudellisen ja käytännön vastuun asuintalon rakentamisesta. Asunto-osakeyhtiön perustaneita ihmisiä yhdisti sosiaalinen asema, ammatti, kieli tai heimo. Syntyi työläisten, kauppiaiden, virkamiesten, ruotsinkielisten, karjalaisten ynnä muiden asunto-osakeyhtiöitä. Osakeyhtiöt rahoittivat toimintansa osakkaiden omin varoin, talkootyöllä sekä pankkilainoilla. Rakentamisessa taloissa yhtiön osakkaat asuivat itse. He ottivat yhtiölle nimen, joka yleensä heijasteli heidän mieltymyksiään, sosiaalista asemaansa, aatteitaan tai unelmiaan tulevaisuudesta. (Pesonen 1979: 29; Blomqvist 1997: 240.)

Asunto-osakeyhtiötoiminnan alkuperäinen ajatus oli, että asunnon tarvitsijat itse käyt-

tävät määräysvaltaa yhtiössä heti sen perustamisesta lähtien. 1960-luvun kaupungistumisen myötä tarve tiiviiseen asuinrakentamiseen kasvoi äkkiä valtaisesti. Vastuun asuintalojen rakentamisesta alkoivat yhä enemmän ottaa suuria pääomia omistavat yritykset: rakennusliikkeet, pankit, vakuutuslaitokset. Edelleen perustettiin asunto-osakeyhtiöitä, mutta perustajina olivat nyt nämä uudet rakennuttajat. Asuntotuotanto muuttui grynderitoiminnaksi, joka käytännössä tarkoittaa sitä, että rakennusliike hankkii tontin, perustaa asunto-osakeyhtiön, suunnittelee rakennuksen ja tekee asuntoyhtiön puolesta itsensä kanssa sopimuksen talon rakentamisesta. Taloihin muuttavat asukkaat ostavat osakkeita valmiiksi perustetusta yhtiöstä. Näin asukkailla itsellään ei ole enää sananvaltaa myöskään yhtiön nimeämisvaiheessa, vaan asunto-osakeyhtiön nimestä päätetään rakennuttajien kokouksissa jo paljon ennen kuin talon asukkaista on tietoakaan. (Ks. myös Norri ja Palsala 1998: 20.)

ASUNTO-OSAKEYHTIÖN NIMI TUTKIMUSKOHTENA

Asunto-osakeyhtiöiden nimet ovat kaupunkien nimistöä. Kaupungissa nimi saa usein oikeutensa vasta, kun se on virallisesti vahvistettu, painettu karttoihin tai muuten julkaistu virallisissa papereissa. Virallisuutensa tukemana nimistö myös säilyy (Pitkänen 1992: 127). Suurin osa kaupunkien paikannimistöstä on siis harkinnaisia, virallista käyttöä varten muodostettuja nimiä (termistä ks. NITN), vaikka kaupunkikulttuurissa esiintyy tietysti myös monia epävirallisia, yhteisön itsensä hyväksymiä ja käyttöön ottamia nimiä (esim. *Makkaratalo* Helsingissä).

Kaupunkien nimistö ei silti ole muusta nimistöstä erillinen kokonaisuus. Suurin osa kaupunkikulttuurissa esiintyvistä nimistä kumpuaa vanhoista nimiperinteistä ja noudattaa kielen nimisysteemejä. Olennaista on, että kaupungistuva kulttuuri muuttaa nimistöä. Kun vanhojen nimien konteksti muuttuu, myös itse nimi mielletään uudella tavalla. Kaupungit luovat tarpeita aivan uudelle nimistölle, kuten asunto-osakeyhtiöiden nimille. Lisäksi erityyppisten nimien asema koko nimistössä muuttuu. Entisajan ihmiselle tärkeät metsämaiseman nimet väistyvät nykyaikaiselle paljon tärkeämpien liikekeskusten ja joukkotapahtumien nimien tieltä.

Yksi onomastiikan kiistanalaisia kysymyksiä on ollut se, onko nimellä merkitys ja jos on, niin mikä arvo tai funktio tällä merkityksellä on. Lähinnä on pohdittu paikannimien semanttista sisältöä. Terhi Ainialan mukaan toponyymien pääfunktio on yksilöinti. Leksikaalisesti läpinäkyvä nimi toimii pelkästään yksilöivästi. Usein nimestä on kuitenkin tunnistettavissa ymmärrettäviä appellatiivisia aineksia. Tällöin nimi voi kuvailla tarkoitettua — vaikei näin aina olekaan — ja kuvaavuudella voi jopa olla keskeinen asema nimen käytössä. Tätä todistaa se, että paikannimen asu ja muoto voivat eri tilanteissa ja eri käyttäjillä vaihdella, mutta eri nimivarianteilla on yleensä sama sisältö. Tällainen vaihtelu on selvä osoitus nimen semanttisen sisällön, yksilöivän merkityksen, olemassaolosta. (Ainiala 1997: 20–21, 242.)³

Asunto-osakeyhtiöiden nimissä (kuten muissakin toiminimissä) semanttisen sisällön

³ Leksikaalisesti läpinäkyvä nimi saattaa tietysti olla semanttisesti monitulkintainenkin, mikä tarkoittaa sitä, että nimeen sisältyvät sanat ovat ymmärrettäviä, mutta nimen asiaperusta jää epäselväksi (Kiviniemi 1990: 12–13).

arvo on kieliyhteisölle ehkä kuitenkin erilainen kuin paikannimistössä. Asunto-osakeyhtiön nimi ei nimittäin ainoastaan identifioi tarkoitettaan, vaan nimellä voi olla muita funktioita, joissa merkitys, semanttinen mielekkyys, on keskeisessä asemassa.

Asunto-osakeyhtiön nimi on ennen kaikkea yhtiön nimi. Se on rinnastettavissa yritysnimeen, vaikka asunto-osakeyhtiöt toimivatkin jossain määrin toisin kuin muut yritykset. Merkittävin ero lienee se, että asunto-osakeyhtiöt eivät tavoittele samalla tavoin voittoa kuin muut osakeyhtiöt. Toisaalta asunto-osakeyhtiöillä on ainakin 1960-luvulta lähtien ollut myös kaupallisia tavoitteita: saada osakkaita, myydä asuntoihin oikeuttavia osakkeita. Usein asunto-osakeyhtiön nimi on tuttu vain yhtiön osakkaille sekä yhtiön osakkeita myyville ja ostaville, ja virallinen nimi kokonaisuudessaan esiintyy pelkästään papereissa. Yhtiömuodosta kertova osa pois lohkaisemalla asunto-osakeyhtiön nimi mielletään kuitenkin käytännössä myös talon nimeksi. Sitä käytetään ennen kaikkea asukkaiden ja naapuruston välisessä keskustelussa, mutta joskus se leviää myös laajempaan käyttöön. Etenkin varhaisina vuosina näitä nimiä käytettiin ja ne tunnettiin yleisesti. Kokemukseni mukaan iäkkäät turkulaiset tietävät nimeltä useita vanhoja taloyhtiöitä. (Ks. myös Pesonen 1979: 31.)

Asunto-osakeyhtiön nimi on käyttönimi. Sirkka Paikkala on todennut Espoon kaupungille laatimassaan asunto-osakeyhtiön nimeämistä koskevassa ohjeistossaan, että kiinteistön asukkaiden on tunnettava nimi omakseen, niin ettei sitä tarvitse puheessa vierastaa. Nimi luo parhaimmillaan myönteistä yhteenkuuluvuutta talon asukkaiden kesken. Nimet ovat myös »markkinointinimiä»: niillä luodaan ennakkokuvaa alueesta ja sen ominaispiirteistä tai niihin liittyä tietty imago, jolla on merkitystä asunnon myyntitilanteessa. (Paikkala 1995: 3.) Monet asunto-osakeyhtiöiden historiikit kuvastavat tätä yhtiöön ja sen nimeen liittyvää myönteistä mielikuvaa. Pia Olsson (1995: 9) asettaa sanansa Asunto-osakeyhtiö Harjulan historiasta kertovan kirjan esipuheessa seuraavaan tapaan (kursivoinnit omiani):

Jotakin *alkuperäisestä Harjulasta* on kuitenkin vielä 90 vuoden jälkeen tavoitettavissa. *Harjulalaisuuden tunne* on edelleen yhtiössä voimakas. — Juuri *Harjulan henkeä*, harjulalaisten taloan kohtaan tuntemaa arvostusta ja heidän kiinnostustaan sen historiaan, saamme kiittää tästä historiikista.

Asunto-osakeyhtiön nimestä lohkaistaan talolle nimi, johon liitetään tiettyjä mielikuvia ja joka ikään kuin inhimillistää talon, puhaltaa sen henkiin. Vaikka asukkaat vaihtuvat, talo ja sen nimi pysyy, ja nimen perinteet velvoittavat yhä uusia asukkaiden sukupolvia. Etnologiselta kannalta nimiä ja niiden kulttuurista sisältöä on tutkinut norjalainen Bjarne Rogan. Hän on muun muassa todennut, että talonnimi luo identiteetin. Talonniemen ensisijaisena tehtävänä ei hänen mielestään ole tarkka paikantaminen, vaan nimi antaa tarkoitteelleen persoonallisen leiman. Tätä Rogan kutsuu nimen »singularisoivaksi» funktioksi erotuksena identifioivasta funktiosta. (Rogan 1994: 85.) Lisäksi nimellä on hänen mukaansa ekspressiivinen tehtävä. Nimen valinnalla voidaan ilmaista arvostuksia, yhteenkuuluvuutta, uskollisuutta, huumoria, toisin sanoen kertoa nimenantajasta itsestään. (Mts. 86–87.)

Perinteisistä maaseutuyhteisön talonnimistä asunto-osakeyhtiöiden nimet eroavat etenkin siinä, että niiden funktiona ei ole osoitteena toimiminen. Kaupunkilaiset eivät paikanna taloja niiden nimien perusteella, vaan tähän tarkoitukseen on tiheästi rakennetuissa

kaupungeissa kehitetty toinen, helpommin muistettava systeemi: sijainti kaupungissa ilmaistaan kadun nimellä ja tarkennetaan rakennuksen numerolla. Tämän vuoksi asunto-osakeyhtiöiden nimien käyttö talonnimenä jää suppeampaan, joskaan ei käyttäjämäärältään vähäisempään piiriin. Toisaalta suurissa kaupungeissa on käynnissä myös vastakkainen ilmiö: kadunnimiä on jo niin paljon, ettei niitä kykene muistamaan, minkä vuoksi paikantaminen tapahtuukin mieluummin merkittävien rakennusten, yritysten, puistojen jne. avulla. Kirkot, koulut, museot ja kauppakeskukset toimivat maamerkkeinä, joiden perusteella neuvotaan tietä ja löydetään perille. Näin tulevaisuudessa myös ehkä jotkin asunto-osakeyhtiöiden nimet alkavat riittää paikantamiseen. Itse asiassa tämä on juuri se tapa, miten ihmiset ovat ennenkin tottuneet operoimaan. Osoitesysteemin kehittäminen johtuu viranomaisten eikä kieliyhteisön tarpeista.

NIMIEN RAKENNE

Paikannimet on totuttu jakamaan syntaktis-semanttisesti osiin siten, että jokainen nimenosa ilmaisee yhden tarkoitettua luonnehtivan seikan. Paikan lajia tai nimeä ilmaiseva osa on perusosa ja tämän eteen liittyvä, perusosan merkitystä rajaava osa on määriteosa. Asunto-osakeyhtiöiden nimiin sovellettuna jäsentely johtaa omituiseen ratkaisuun. Koska yhtiömuodosta kertova osa ilmaisee tarkoitteen lajin, se olisi näin ollen nimen perusosa. Määriteosa olisi se osa, joka käytännössä ymmärretään varsinaiseksi nimeksi ja jota tavallisesti käytetään yksinään. Määriteosa ei ilmaisisi erityispiirrettä, kuten kaksiosaisen paikannimien suhteen on totuttu ajattelemaan, vaan se nimeäisi tarkoitteen.

Paikannimistöön kehitetty syntaktinen malli ei sellaisenaan sovellu asunto-osakeyhtiöiden nimiin. Toisaalta kuitenkin jonkinlainen jako nimenosiin tuntuu luontevalta, onhan nimissä selvästi erotettavissa nimen käytön kannalta eriarvoiset osat. Yhtiömuodosta kertova osa voidaan yleensä pudottaa pois nimen yksilöivyyden ja ymmärrettävyyden siitä olennaisesti kärsimättä — ainakin, jos kontekstista muuten selviää tarkoitteen laji. Kun tilanne on yksiselitteinen, on täysin yhtä ymmärrettävää puhua esimerkiksi *Tieran* asukkaista kuin *Työväen Asunto-osakeyhtiö Tieran* asukkaista.⁴ Yhtiömuotoa luonnehtiva nimenosa on siis ikään kuin selventävä lisä, ei kiinteä nimenosa. Selventäväksi lisäksi on katsottava myös toinen lain vaatima elementti, yhtiön kotipaikka. Se, mitä asunto-osakeyhtiön nimestä jää jäljelle, kun yhtiömuodosta kertova osa sekä kotipaikkaa ilmaiseva osa poistetaan, yksilöi ja erottelee. Tällä nimenosalla on varsinaisesti erisnimen tehtävä. Yksilöintitehtävän lisäksi se usein, kuten muutkin nimet, myös luonnehtii semanttisesti tarkoitettua (ks. Ainiala 1997: 242).

Asunto-osakeyhtiöiden nimet muistuttavat eräässä mielessä epeksegeettisiä paikannimiä, joissa yksiosaisen nimeen lisätään paikan lajia ilmaiseva appellatiivi: *Kalaton* → *Kalattoman/lampi*. Yksiosainen nimi tulee tällöin genetiiviin ja muodollisesti ikään kuin määrittää paikan lajia ilmaisevaa osaa. Epeksegeesin synnä voi olla se, että yksiosainen nimi, joka vakiintuneessa käyttäjäpiirissään toimii hyvin, ei välttämättä oudolle kuulijalle avaudu. Epeksegeettisen nimen kuulija pystyy heti tulkitsemaan tietynlaisen paikan

⁴ Paikannimissä perusosan ellipsi on erittäin harvinainen. *Vartiovuoren* sijasta ei voida puhua pelkästä *Vartiosta*, vaikka kuinka tiedettäisiin, että tarkoitetaan tiettyä maankohoumaa.

nimeksi. Syntaktisesti epeksegeettisen nimen osat ovat samanarvoisia, ja kun kummankin osan tarkoitekin on sama, on molemmilla nimessä perusosan funktio: perusosista ensimmäinen on nimittävä ja toinen paikan lajia ilmaiseva. (Kiviniemi 1975: 62–63.)

Asunto-osakeyhtiöiden nimien yhtiömuotoa ilmaiseva osa selventää kuulijalle, mikä lajisesta tarkoitteesta on kyse. Syntaktisesti osat ovat samanlaisessa vastavuoroisessa suhteessa kuin epeksegeettisissä nimissä. Kummankin osan tarkoite on sama. Erona paikannimien epeksegeesiin on synty tapa: nimet ovat harkinnaisia, joten ei ole ollut olemassa yksiosaisia nimeä, johon olisi lisätty lajia ilmaiseva appellatiivi, vaan koko nimi on syntynyt samalla hetkellä. Erona on myös se, että asunto-osakeyhtiöiden nimissä ei ole genetiivimuotoista osaa, vaan toisena jäsenenä esiintyvä *propri* on nominatiivissa. Kiviniemihän pitää epeksegeettisinä ainoastaan sellaisia rakenteita, joissa määrite voidaan katsoa definiittiseksi genetiiviksi; tyyppi *Sianselkä/kivi* (pro *Sianselkä*) olisi selitettävä toisin (Kiviniemi 1990: 102). Kolmas ero on se, että nimen osat voivat olla paikannimistä poikkeavassa järjestyksessä: yhtiömuodon ilmaiseva osa on hyvin usein ensimmäisenä ja nimittävä osa toisena jäsenenä, vaikka myös päinvastainen järjestys on mahdollinen. Nimittävä nimenosa voi myös katkaista yhtiömuodosta kertovan osan, mikäli tämä on kaksi-kielinen: *Asunto-Osakeyhtiö Rauhanlinna Bostads-Aktiebolag*.

Lauseenjäsennyksen kannalta nimenosien suhde olisi määriteltävä lähinnä appositio-suhteeksi. Jos verrataan lausekkeita *sille mukavalle dosentti Smedbergille ja siinä hyvässä Asunto-Osakeyhtiö Rauhanlinnassa*, yhtiömuotoa ilmaiseva osa on appositioattribuuttina *Rauhanlinna*-nimelle. (Ks. Vilkuna 1996: 212–213.) Mahdollista olisi sanoa myös *siinä hyvässä Rauhanlinnassa* tai *siinä hyvässä Rauhanlinna-asunto-osakeyhtiössä*. Edellisessä esimerkkilausekkeessa nimi toimii täydellisesti myös ilman nimeen virallisesti kuuluvaa nimenosaa, jälkimmäisessä yhtiömuotoa ilmaiseva osa onkin jo täysin appellatiivisessa käytössä: kyseessä on yhdyssana, jonka määriteosana on *propri*. Vähintäänkin oudolta ilmaisulta tuntuisi sellainen, jossa yhdyssana olisi muodostettu koko virallisesta nimestä: *?Asunto-Osakeyhtiö Rauhanlinna Bostads-Aktiebolag -asunto-osakeyhtiössä*. Kaikesta päätellen *Rauhanlinna* on nimessä ensisijainen osa, jota yhtiömuotoa ilmaiseva osa vain täydentää.

Rakenteeltaan asunto-osakeyhtiöiden nimet ovat siis kaksi-, joskus jopa kolmiosaisia: niissä on nimittävä nimenosa ja selventävä, lajia ilmaiseva nimenosa sekä joskus myös kotipaikkaa ilmaiseva tarkennusosa. Näin esimerkiksi nimi *Asunto Oy Turun Karpalo* voidaan jakaa kolmeen osaan seuraavasti: *Asunto Oy* on lajia ilmaiseva nimenosa, *Turun* on tarkennusosa ja *Karpalo* on nimittävä nimenosa. Vanhemmassa nimistössä kotipaikkaa ilmaisevaa ainesta on yleensä pidettävä varsinaisen nimen (eli nimittävän nimenosan) osana, mutta uudessa nimistössä (varsinkin 1990-luvulla rekisteröidyssä) se on yleensä täysin irrallinen lisä: nimi toimii moitteetta myös ilman tätä tarkennusosaa.

Asunto-osakeyhtiöiden nimien rakennetta tarkemmin tutkien voi havaita, että nimillä on myös seuraavan tason rakenne, eräänlainen nimenosien syvärakenne. Nimittävät nimenosat voivat itsessään olla yksiosaisia tai jakautua perus- ja määriteosiin. Suurin osa nimittävistä nimenosista on yksiosaisia, esimerkiksi *Asunto-osakeyhtiö Valpas* (1900)⁵,

⁵ Vuosiluku nimen perässä ilmaisee rekisteröimisvuoden, ei talon rakennusvuotta. Nimenosista nimittävä nimenosa on lihavoitu, milloin sen erottaminen muista nimenosista on tekstissä tarpeen. Nimittävän nimenosan sisällä olevien nimenosien raja on merkitty kauttaviivalla.

Asunto-osakeyhtiö Jäärämaantie 3 (1956), *Asunto Oy Saarnimetsä* (1972). Kaksiosaisina olisi pidettävä esimerkiksi seuraavia: *Asunto Osakeyhtiö Vuori/linna A.B.* (1906), *Asunto Oy Turun / Kerho* (1926). Palaan tähän metodiseen ratkaisuuni seikkaperäisemmin hieman tuonnempana.

Yhtiömuodosta kertova nimenosa ei suinkaan aina ole samanasuinen, vaan siitä esiintyy lukuisia erilaisia versioita pelkästä *asunto-osakeyhtiöstä* tai *rakennus- ja asunto-osakeyhtiöstä* sellaisiin, joihin sisältyy yksi tai useampi määrite. Tavallisesti se on genetiiviattribuutti, kuten *työväen*, *Turun työväen*, *työläisten*, *rautatieläisten*, *tullimiesten*. Yhdessä nimessä esiintyy yhtiömuodon määritteenä uusi: *Uusi asunto-osakeyhtiö Kaskenkatu 14* (1933)⁶. Joissakin nimissä yhtiömuodosta kertoo ruotsinkielinen *bostadsaktiebolaget* joko yksin tai yhdessä suomenkielisen osan kanssa. Myös oikeinkirjoitus on kirjavaa: varsinkin vanhimmissa nimissä esiintyy kaikkia kuviteltavissa olevia kirjoitusasuja. 1960-luvulta lähtien yhtiömuodon ilmaisemistapa vakiintuu, ja nykyisin on käytössä lähes yksinomaan ilmaus *Asunto Oy*. On harvinaista, mutta mahdollista, että yhtiömuoto-osa on nimiä toisistaan erottava osa. Omasta aineistostani löysin yhden nimiparin: *Asunto Oy Mäkirinne* (1912) ja *Turun Työläisten Asunto-osakeyhtiö Mäkirinne* (1925).

Yhtiömuodosta kertova osa kuului kiinteämmin asunto-osakeyhtiön nimiin vuosisadan alkupuolella kuin nykyisin. Joskus tätä osaa on pidettävä asunto-osakeyhtiön nimen varsinaisena perusosana, joka puolestaan saa genetiivimuotoisen määriteosan, kuten nimissä *Rautatieläisten / Asunto-O.Y.* (1928), *Aninkaisten / Asunto-Oy* (1923), *Turun / Karjalaisten / Asunto Oy* (1957), *Turun / Perheenasunto-osakeyhtiö I* (1941).

Siirryn tarkastelemaan nimittävien nimenosien rakennetta. Kuten edellä totesin, voidaan nämä varsinaiseksi nimeksi mielletävät osat⁷ jakaa edelleen syntaktisesti yksi- ja kaksiosaisiin. Pääosa asunto-osakeyhtiöiden nimistä on syntaktisesti yksiosaisia. Yksiosaiset nimet voivat muodostua yhdestä tai useammasta elementistä: on pelkän perussanan tai nimen sisältäviä (*Mökki*, *Martti*), yhdyssanamuotoisia (*Kulmakivi*, *Ruusupihla*) ja ryhmäilmauksia (*Tontti 99*). Pelkän perussanan sisältäviksi on katsottava useimmat nimet, joissa esiintyy myös jokin johdin (*Kalastaja*, *Pakkari*, *Kaarninko*). Poikkeuksena ovat *la/lä*-johtimelliset nimet, jota käsittelem hieman tuonnempana. Yksiosaiset ryhmäilmaukset sisältävät jonkin numeron: näin esimerkiksi katuosoitteelliset nimet ovat rakenteeltaan yksiosaisia.

Kaksiosaisiksi on tulkittava nimet, joiden perusosa ilmaisee rakennusta tai asumusta taikka jonkinlaista aluetta tai rajaa, jonka merkityskomponenttina voidaan ajatella olevan rakennuksen sijainti. Kaksiosaisia olisivat siis esimerkiksi nimet *Keskus/palatsi*, *Oma-/Koti* tai *Paaskunnan/rivi* ja toisaalta myös senkaltaiset nimet kuin *Aningaisten/kulma* tai *Kasken/portti*. Kaksiosaisia ovat myös sanaliitonimet, joissa perusosana olevaa propria määrittää jokin sijaintia (kaupunkia, kaupunginosaa tms.) ilmaiseva genetiiviattribuutti, esim. *Nummenpakan / Härkä*, *Turun / Mikonlinna*. Kolmiosaiseksi on katsottava ainakin nimi *Turun / Karjalaisten / Sirkankulma*.

⁶ Turussa on vuonna 1931 perustettu *Asunto-Osakeyhtiö Kaskenkatu 14*. Voidaan tietysti tulkita myös siten, että myöhemmässä asunto-osakeyhtiön nimessä sana *uusi* määrittäisikin koko nimeä, jolloin *asunto-osakeyhtiö Kaskenkatu 14* olisi perusosa, ja *uusi* olisi sen määriteosa. Tämä — itse asiassa varsin todennäköinenkin ratkaisu — johtaisi uusiin rakenteellisiin pohdintoihin, joihin en lyhyessä artikkelissa aio paneutua.

⁷ Käytän nimittävästä nimenosasta tästä eteenpäin termiä *nimi*.

Johtimilla on harvoin nimeämistilanteessa olennainen funktio; toisin sanoen kaikki kielihistorian kannalta johdoksina pidettävät sanat eivät ole onomastiikan kannalta johdoksia. Talonnimissä — ja myös asunto-osakeyhtiöiden nimissä — esiintyy kuitenkin varsin usein *la/lä*-johdin, jonka yksi merkitystehtävä on paikan ilmaiseminen (ks. esim. Hakulinen 1979: 129). Talonnimijohtimena se on alkuaan ehkä ollut yleisluonteisemmassa käytössä ilmaisemassa esimerkiksi jollekulle kuuluvaa, jonkun omaa, josta se on asutuksen kiinteytyessä siirtynyt luontevasti erikoiskäyttöön (Rintala 1972: 142–143; ks. myös Nissilä 1962: 91–92). Semanttisesti kyseessä on erilainen johdin kuin muut paikkaa ilmaisevat johtimet, kuten *sto/stö* tai *kko/kkö*, joilla ei yhtä selvästi ole talonnimeen viittavaa merkityssisältöä. Eräiden tutkijoiden mielestä *la/lä* onkin talonnimissä tulkittava paikan lajin ilmaisevaksi perusosaksi, jolloin *la/lä*-talonnimet olisivat siis kaksiosaisia. Esimerkiksi Saulo Kepsu (1981: 204–205, 212) on väitöskirjassaan tehnyt tämän ratkaisun perustellen sitä nimenosan määritelmällä, joka Nimistöntutkimuksen terminologian mukaan on yhden tarkoitetta luonnehtivan seikan ilmaiseva kielellinen ilmaus, ei siis välttämättä itsenäinen lekseemi (NTTN: 32). Päivi Rintala on arvostellut Kepsun ratkaisua, koska sitä ei hänen mukaansa voi perustella syntaktisesti tai morfologisesti, kun *la/lä* joka tapauksessa on epäitsenäinen morfeemi (Rintala 1981: 181). Myöskään Kiviniemi ei mielellään pitäisi johdinta nimenosana, sillä se johtaisi koko paikannimistöön sovellettuna helposti käytännön ongelmiin. Usein on mahdotonta tietää, sisältääkö nimi appellatiivisen johdoksen vai nimenmuodostussuffiksin. (Kiviniemi 1990: 93.)

Asunto-osakeyhtiöiden nimissä *la/lä*-johdin ei useinkaan aiheuta ongelmia. Nimet ovat nuoria harkkinnaisia, ja niiden elementit ovat helposti erotettavissa. Nimeämisperusteita tarkastellessa voi huomata, onko suffiksi ollut jo nimen motiivina olleessa appellatiivissa tai proprissa vai onko suffiksi liitetty nimeen ilmaisemaan, että kyseessä on asuintalo. Viimeksi mainitussa tapauksessa kyseessä olisi selvästi kaksiosainen nimi; *Rauha/la* ja *Rauhan/linna* olisivat syntaktis-semanttisesti samankaltaisia, kun taas *Päivä* ja *Päivö/lä* sitä eivät olisi. Kaavamaista ratkaisua ei voi tehdä: kaikkia *la/lä*-nimiä ei voi pitää kaksiosaisina. Esimerkiksi nimen *Rata/la* lähtökohtana on *Rata/katu*, mutta nimen *Puolala* lähtökohtana on *Puolalan/puisto*. Nimen rakenne on pääteltävä — kuten muissakin paikannimissä — kunkin nimen kohdalla erikseen semanttisin perustein.

NIMIEN SEMANTIikka

Nimien semantiikkaa voidaan tarkastella kahdesta näkökulmasta: nimenantajan näkökulmasta, jolloin puhutaan nimeämisperusteista, tai nimenkäyttäjien näkökulmasta, jolloin puhutaan niistä assosiaatioista, joita nimi kieliyhteisössä herättää. Todellisia nimeämisperusteita on tutkijan jälkeinpäin usein vaikea päätellä, ja sitä vaikeampaa se on, mitä vanhemmista nimistä on kyse. Nuorten harkkinnaisten nimeämisperusteet ovat helpoimmin selvitettävissä joko haastatteleamalla nimenantajia tai tutkimalla mahdollisia kirjallisia dokumentteja nimen syntyprosessista. Menetelmä on kuitenkin työläs, varsinkin jos aineisto on laaja ja nimeäjiä on paljon. Nimenkäyttäjien näkökulma on helpompi, sillä siinä tutkija voi kaiken muun nimeen liittyvän tiedon keräämisen ohella käyttää apuna myös omaa intuitiotaan. Nimenantajat ovat aina myös nimenkäyttäjii ja nimenkäyttäjät antavat uusia nimiä — nimeäminen pohjautuu aina aikaisempaan nimistöön, jota nimenantajat

tulkitsevat omasta näkökulmastaan. Sen vuoksi nimenkäyttäjien eli kieliyhteisön näkökulma saattaa usein tuottaa tulokseksi faktoja, jotka olisivat myös nimenantajan näkökulmasta oikeita. Lisäksi nimet syntyvät tai ne luodaan yhteiseen käyttöön. Nimeämisperusteita voi olla monia, mutta vain jotkin niistä ovat kieliyhteisön kannalta olennaisia.

Mitä asunto-osakeyhtiön nimeen sisältyvät kielenaineokset kertovat nimenkäyttäjille? Näkisin nimillä voivan olla neljänlaisia merkitystehtäviä: 1) nimi ilmaisee tavalla tai toisella asunto-osakeyhtiön sijaintia, 2) sen tehtävänä on herättää myönteisiä mielikuvia, 3) se kertoo jotakin yhtiön rakennuksen ulkoisesta olemuksesta tai 4) ilmaisee (rakennuksen) omistajaa tai rakennuttajaa. Jotkin nimet täyttävät vain yhden näistä tehtävistä, mutta monet toimivat samalla kertaa useammassa funktioissa. Esimerkiksi *Asunto Osakeyhtiö Kulmakivi* (1912) ilmaisee yhtiön rakennuksen sijaitsevan kadun kulmassa ja olevan kivitalo (eikä puutalo, kuten useimmat tuon ajan rakennukset). Lisäksi sana *kulmakivi* sisältää myönteisen, kuvaannollisen merkityksen: 'jokin, joka on jonkin vahvana perustana, tukena' (NS).

SIJAINNIN ILMAISEMINEN

SIIRRYNNÄISET

Sijaintia voidaan asunto-osakeyhtiön nimessä ilmaista monin eri tavoin. Informatiivisin tapa on antaa yhtiölle nimeksi talon katuosoite, esimerkiksi *Asunto Oy Ursininkatu 7 b*, *Asunto-Oy Turun Vuorikatu 6*, *Asunto Oy Pikisaaren Luotsinkatu 5*. Joskus kadunnimeä on lyhennetty tai muuten varioitu, mutta nimellä on silti selvä osoitteen funktio (esim. *Itäinenkatu 10*, *Itäinenpitkä 32*, *Tiilentekijä 11*, *Villenkatu* ← Vilhonkatu). Kaikkiaan 30 prosenttia aineiston nimistä sisältää katuosoitteen (ks. taulukkoa).

vuosikymmen	yhteensä	katuos. sis.	prosenttia
1896–1909	30	1	3
1910–1919	30	7	23
1920–1929	152	70	46
1930–1939	38	19	50
1940–1949	25	10	40
1950–1959	227	131	58
1960–1969	340	106	31
1970–1979	308	46	15
1980–1989	462	104	23
1990–1997	173	42	24
Yhteensä	1785	536	30

Katuosoitteen sisältävät nimet.

Paljon harvinaisempaa on nimetä asunto-osakeyhtiö kadunnimellä ilman osoitenumeroa. Tämäntyyppisiä nimiä esiintyy vasta 1960-luvulta lähtien. Pelkkä kadunnimi sisältyy esimerkiksi seuraaviin nimiin: *Asunto-oy Otavanaukio* (talon osoite on Otavanaukio

3) (1959), *Asunto-Oy Vienolantie* (1967), *Asunto Oy Eristäjänmutka* (talon osoite on Eristäjänmutka 36) (1974), *Asunto Oy Munstenpellonkatu* (1983), *Asunto Oy Turun Mietoistenkuja* (1991) ja *Asunto Oy Tammilehdonkuja Turku* (1991).

Asunto-osakeyhtiöiden nimissä esiintyy sellaisiakin kadunnimiä, joita ei nykykaavassa enää ole. Kadunnimet ovat aikojen saatossa vaihtuneet, mutta asunto-osakeyhtiöt ovat säilyttäneet nimessään muiston alueen historiasta. (Esim. *Birgerinkatu*, *Arseninkatu*, *J. V. Liljankatu*.)

Asunto-osakeyhtiöiden nimien elementteinä on paitsi kadunnimiä myös kaupunginosien, asuntoalueiden, vanhojen kylien, puistojen, torien, mäkien ja virkistysalueiden nimiä. Etenkin vanhassa nimistössä esiintyy nimiä, joissa läheinen paikannimi on otettu sellaisenaan asunto-osakeyhtiön nimeksi, esim. *Turun Työläisten Asunto-Osakeyhtiö Tonttumäki* (1924), *Asunto-Osakeyhtiö Patterinhaka* (1954), *Asunto-osakeyhtiö Harakkakallio* (1956), *Asunto Oy Martinsilta* (1960), *Asunto Oy Ludviginpuisto Turku* (1997) (< *Carl Ludvigin puisto*). Eräissä tapauksissa on nimeen siirrettyä alueennimeä täydennetty osoitenumeroilla, joka voi viitata esimerkiksi tontin numeroon, esim. *Asunto-osakeyhtiö Puustomäki N:o 4* (1940), *Asunto Oy Uittamo 48* (1954).

Asunto-osakeyhtiön nimeksi on voitu lainata nimi myös siltä vanhalta tilalta, jolle yhtiön asuintalo on rakennettu. Esimerkiksi Nummen kaupunginosassa on numeroituja *Peltomäki*-nimisiä, 1920–30-luvun taitteessa perustettuja asunto-osakeyhtiöitä, joiden nimi juontuu vastaavista Peltomäen tiloista. Muita tilannimestä nimensä saaneita yhtiöitä ovat muun muassa *Asunto Oy Sointula, Maaria* (1932), *Asunto-osakeyhtiö Ali-Konsa 30* (1940), *Asunto-osakeyhtiö Pyhkölä* (1949), *Asunto-osakeyhtiö Tontti 99* (1957), *Asunto-Oy Mutka* (1972) ja *Asunto Oy Turun Välikkälä* (1985).

Kaikkia edellä käsiteltyjä ryhmiä voisi yhteisesti nimittää metonymisiksi siirrynnäiksiksi, koska niissä asunto-osakeyhtiön nimeksi on siirretty kosketusassosiaatioon perustuen läheisen paikan nimi sellaisenaan.

LIITYNNÄISET

Määriteliitynnäiset ovat nimiä, joissa läheisestä paikannimestä on otettu asunto-osakeyhtiön nimeen määriteosa kokonaan tai osittain. Tämä »lainattu» osa voi yksinään muodostaa nimen, mutta tavallisempaa on liittää siihen muita aineksia, niin että lopputuloksena on yhdyssanamuotoinen, yleensä paikannimeä muistuttava nimi.

Läheisen paikannimen määriteosa yksinään muodostaa asunto-osakeyhtiön nimen muun muassa seuraavissa tapauksissa: *Puolala* (< *Puolalanpuisto*)⁸, *Birger* (< *Birgerinkatu*), *Kalastaja* (< *Kalastajankatu*), *Varsta* (< *Varstatie*), *Vaskitorvi* (< *Vaskitorvenkatu*), *Rustholli* (< *Rusthollinkatu*), *Kielo* (< *Kielokuja*), *Sara* (< *Saramäki*). Eniten tämäntyyppisiä nimiä tehtiin 1920- ja 1960-luvulla.

Läheisen paikannimen määriteosasta epäsäännömukaisesti lohkaistu fragmentti muodostaa yksinään asunto-osakeyhtiön nimen (kun mahdollisia attribuutteja ei oteta lukuun) seuraavissa tapauksissa: »*Itä*» (< *Itäinen Pitkäkatu*) (1909), *Wartio* (< *Vartiovuorenkatu*) (1920), *Kurki* (< *Kurjenkaivonkentu*) (1928), *Sirkka* (< *Sirkkalankatu*) (1931),

⁸ Nimellä saattaa olla yhteys myös vanhaan *Puolala*-nimiseen taloon, jolloin nimeä olisi pidettävä metonymisenä siirrynnäisenä.

Pulmunen (< *Pulmussuontie*) (1966), *Turun Pläkki* (< *Pläkkikaupunginkatu 26*) (1974), *Päivännousu* (< *Päivännousevanpolku*) (1980), *Tanhu* (< *Tanhuankatu*) (1986), *Pansion Ankkuri* (< *Ankkurikylänkatu*) (1988), *Uusi Pläkki* (< *Pläkkikaupunginkatu 38*) (1990).

Yleisin tapa muodostaa asunto-osakeyhtiön nimi on yhdistää paikannimen määriteosaan tai sen fragmenttiin jokin muu elementti, joka on yleensä asumuksiin taikka kulttuuri- tai luonnonpaikkoihin viittaava appellatiivi tai johdin *-la/lä*. Näin muodostetut nimet muistuttavat tavallisesti paikannimiä. Läheisen paikannimen koko määriteosa on esimerkiksi seuraavissa nimissä: *Mäntylä* (< *Mäntymäki*) (1911), *Tonttulinna* (< *Tonttumäki*) (1951), *Runosmutka* (< *Runosmäki*) (1977). Määriteosan fragmentti on taas muun muassa seuraavissa tapauksissa: *Vuoritalo* (< *Korkeavuorenkatu*) (1919), *Tiililä* (< *Tiilenkijänkatu*) (1924), *Jarrumäki* (< *Jarrumiehenkatu*) (1965), *Paltanrinne* (< *Tammispalantie*) (1972), *Maununkulma* (< *Maunu Tavastin katu*) (1988).

Myös muita appellatiiveja voidaan käyttää nimen loppuosana. Tällöin on pyritty tutua nimeämismallia käyttäen luomaan nimiä, joilla on oma selvä appellatiivinen merkityksensä tai sitten nimiä, jotka herättävät sointuvuudellaan esteettisiä elämyksiä. Näistä esimerkkeinä mainittakoon *Sepänahjo* (< *Sepänkatu*) (1921), *Puistovahti* (< *Puistokatu*) (1924), *Kurkiaura* (< *Kurjenkaivonkenttä*, huom. *aura*-sanalla saattaa olla myös propriinen tausta, sillä saamieni tietojen mukaan yhtiön perustajissa on ollut Auran kenkätehtaan väkeä) (1955), *Kärsä-Pähkinä* (< *Kärsämäki, pähkinä* viittaa tiettyyn 60-luvun rivitalotyyppiin) (1964), *Sivuaskel* (< *Sivutie*) (1987), *Kauralyhde* (< *Kaurakatu*) (1989); *Piinpirta* (< *Piinokankatu*) (1977), *Piuhanperho* (< *Piuhankatu*) (1983), *Kukolankannel* (< todennäköisesti *Kukolantie*, huom.: *kannel* voi olla yhteydessä myös sukunimeen) (1990).

On myös muutamia nimiä, joissa kaavanimestä lainattu aines esiintyy loppuosana: määritteenä on tällöin usein *Säästö-* tai *Sato-*, joista ainakin jälkimmäinen viitanee rakennuttajaan, mutta myös edellä mainitun kaltaista käsitteistämistä näkyy: *Tervapääsky* (< *Pääskyvuori*), *Mahlakoivu* (< *Koivula*), *Kujakoivu* (< *Koivula*), *Mikkovillkastus* (< *Villkastuksenkatu*).

Yhdyssananmuotoinen nimi voidaan muodostaa myös kahden paikannimen pohjalta, niin että yhdistetään niiden molempien aineksia. Kutsun näitä kontaminaationimiksi. Tällaisia ovat esimerkiksi *Sepänsirkka* (< *Sepänkatu, Sirkkalankatu*), *Kyläpaltta* (< *Kylässuonpolku, Paltta*), *Yliunto* (< *Ylitalonkatu, Untolankatu*), *Karvapää* (< *Karvataskunkatu, Suurpäänkatu*).

Asunto-osakeyhtiöiden niminä on myös kokoliittynnäisiä, jotka sisältävät läheisen paikannimen kokonaisuudessaan ja siihen liittyvän lisäelementin edellä kuvattuun tapaan (*Puutorinkulma, Nummentalo, Ruistien hovi, Aurajoenpuisto*).

Sijainnin ilmaisemisesta on mielestäni kyse myös silloin, kun nimi on assosioitu läheisen kaavanimistön aihepiirin pohjalta. Tällaisia nimiä on asunto-osakeyhtiöille alettua Turussa antaa vasta 1960-luvulta lähtien (tosin *Pohjantähti* < *Pohjola* vuodelta 1922 voisi kuulua tähän ryhmään). Nämä aiheliittynnäiset keskittyvät useimmiten jollekin tietylle asuntoalueelle. Esimerkiksi Pääskyvuoren asunto-osakeyhtiöiden nimet noudattavat paitsi kaupunginosan nimen myös sen kadunnimien aihepiiriä, suomalaisia metsälintuja. Osittain nimet on johdettu suoraan kadunnimistöstä, osittain esiintyy myös kadunnimissä tuntemattomia lintujen nimityksiä.

Metonymyisiä siirrynnäisiä ja liitynnäisiä on karkeasti arvioiden noin 3/4 aineistosta.

▷

Varsinaisia perusosaliittynnäisiä ei aineistossani ole, ellei sellaisiksi tulkittaisi nimeä *Kirkonrinne* (< *Martinkirkko*) (1950). Semanttisesti pidän epätodennäköisenä, että nimellä olisi ensisijainen yhteys toiseen propriin, vaan ennemminkin se ilmaisee sijaintia suhteessa rakennukseen, samoin kuin *Mäkirinne* (Kakolanmäen kyljessä) (1912), *Mäkirinne* (Martinmäen rinteessä) (1925) ja *Jokikartio* (Aurajoen lähetyvillä) (1987) ilmaisevat sijaintia suhteessa maastoon. Sijoitan kaikki tämäntyyppiset nimet seuraavaan ryhmään, muihin sijaintia ilmaiseviin nimiin.

MUUT SIJAJINTIA ILMAISEVAT NIMET

Sijainnin ilmaiseminen on mahdollista myös muulla tavoin kuin lainaamalla aineksia kaavanimistöstä. Nimi voi viitata erilaisiin maantieteellisiin seikkoihin, kuten tarkoitteen sijaintipaikan maastoon, esim. *Vuorilinna* Puolalanmäellä (1916), *Mäkirinne* Kakolanmäen rinteessä (1912), *Vastamäki* Aninkaistenmäessä (1963), ilmansuuntiin, esim. *Länsi* kaupungin länsipäässä (1912), *Itärinne* Tonttumäen itäisessä rinteessä (1925), *Koilliskolikka* Varissuo-kaupunginosan koilliskulmassa (1982), tai maa-alueeseen, esim. *Mäntymäen tontit n:ot 7 ja 8* (Mäntymäen kaupunginosan 1. korttelin tonttien numerot) (1932), *Asuntieto II* (tilan nimi Ajantieto II) (1953). Se voi viitata sijaintiin myös kulttuurisesta näkökulmasta: nimessä voi olla viite läheisiin merkittäviin rakennuksiin, esim. *Hovi* (hovioikeus) (1912), *Museonpuisto* (Taidemuseo) (1922), *Kirkontaus* (Tuomiokirkko) (1961), *Klassikko* (Klassikon koulu) (1963), sijaintipaikan liikeyrityksiin, esim. *Sähkökulma* (1961), *Pyörähovi* (1962), *Kiisikinkulma* (1962), *Sokerinranta* (1963), *Borenranta* (1977), tai sijaintipaikan historiaan, esim. *Kipinäkankare* (Turun suurpalon alkamispaikka) (1961), *Carenia* (kauppias G. W. Carenin talon ja kaupan paikka) (1960), *Wanha-Turku* (Luostarinmäen käsityöläismuseon vieressä) (1984), *Richterinranta* (Richter-nahkurisuvun talon paikka) (1986) (ks. Kalpa 1969: 10–11, 47–49, 63).

Edellisten lisäksi sijaintia ilmaisevia ovat senkaltaiset nimet kuin *Väli* (välitontti) (1922), *Kulmala* (iso kulmatontti) (1926), *Septimus* (7. kaupunginosa, Käsityöläiskatu 7) (1955), *Viisneljä* (Itäinen Pitkäkatu 54) (1977), *Nurkkapuisto* (kulmatontti) (1977), *Juna-vahti* (Turku–Helsinki-radan varressa) (1978).

POSITIIVISET ASSOSIAATIOIT

Myönteisten mielikuvien herättäminen on nimien toiseksi yleisin ilmaisutehtävä. Nimien tunnistaminen on usein hankalaa, koska nimet yleensäkin valitaan siten, että ne herättäisivät (esim. sijainnin ilmaisemisen ohella) myös positiivisia assosiaatioita. Varsin tavallista myönteisiin mielikuviiin perustuva nimeäminen oli asunto-osaakeyhtiötoiminnan alkuvaiheessa. Tuolloin yhtiöille annettiin nimiä, jotka kuvastivat oman kodin tärkeyttä ja merkitystä, siihen liitettyjä toiveita tai asukkaiden aatemaailmaa. Näitä nimiä annettiin 1920-luvun puoliväliin asti yleisesti, sen jälkeen harvoin. Vuosisadan alussa annettiin esimerkiksi seuraavanlaisia nimiä: *Koti-Liesi* (1900), *Lämpölä* (1901), *Oltava* (1902), *Warjo* (1903), *Sointula* (1905), *Soma* (1911), *Omahuone* (1917), *Maja* (1924), *Sarastus* (1925) ja myöhemmin: *Omalupa* (1954), *Uus-Karjala* (1959), *Kotonen* (1985), *Sato-Koto* (1993). Aatteellisia, esimerkiksi seuratoimintaan liittyviä nimiä ovat *Valpas* (1900), *Riento* (1901), *Aura* (1904) ja *Vannas* (1905) (mahdollisesti maamiesseuratoimintaan liittyviä?),

Raikas (1906), *Turun Kerho* (1926). Kalevala edustaa vielä tämän vuosisadan loppupuolellakin suomalaisten ihanteita: *Ilmarinhovi* (1960), *Sampolan-Rivi* (1973).

Klassisilla nimillä on Suomessa pitkät perinteet (Blomqvist 1997: 245). Turkulaistenkin asunto-osakeyhtiöiden nimiksi on kautta vuosikymmenten valittu klassiselta kalkkakatavia nimiä: *Minerva* (1911), *Jupiter* (1912), *Urania* (1926), *Venus* (1928), *Navis* (1960), *Maximus* (1983), *Ophelia* (1991), *Cristatus* (1992). Vuosisadan alun klassiset kuten myös ruotsinkieliset nimet viestivät hienoutta ja laadukkuutta. Yhtiöt sijaitsevat keskustassa, ja niiden talot ovat komeita ja isolla rahalla rakennettuja. Perustajina ovat varakkaat henkilöt. Esimerkiksi Puolalanmäessä sijaitsevan *Asunto-osakeyhtiö Albatrossin* (1920) koristeellisen kivitalon rakennutti merikapteeni ja laivanvarustaja Johan Eklund (Kalpa 1971: 44–45).

Merihenkisyys ja saaristolaisuus on turkulaisissa myönteisiä mielikuvia herättävä aihepiiri. Asuntoalueista ainakin Uittamo, Moikoinen, Ruohonpää ja Pahaniemi ovat saaneet useita tämän aihepiirin mukaan nimettyjä asunto-osakeyhtiöitä, esim. *Länsiviitta*, *Itäviitta*, *Fregatti*, *Isoraaka*, *Märssy*, *Naakeli*, *Vantti*, *Touvi* (Uittamo, 1970-luvulla); *Juuttuskari*, *Kaksoskari*, *Katavkari*, *Kuikluoto*, *Rouunkloppi*, *Seili* (Ruohonpää, 1960–70-luvuilta); *Aslaluoto*, *Lattoluoto*, *Pirttikari*, *Juusluoto* (Pahaniemi, 1970-luvulla); *Merivehka*, *Merilyhyty*, *Moikoisten Merikartano* (Moikoinen, 1980-luvulla). Turkulaisuuteen vetoavat myös murteelliset nimiasut, joita on etenkin näissä saaristosta lainatuissa nimissä mutta myös muutamissa muissa asunto-osakeyhtiöiden nimissä: *Lauklehto* (1968), *Plootuseppä* (1973), *Valkiavuori* (1979), *Wastmäki* (1990).

Motiiviltaan pelkästään esteettisesti miellyttävien nimien keksiminen yleistyi 1980-luvulla, jolloin nimien markkina-arvo mitä ilmeisimmin kasvoi: *Sinikello* (1980), *Helmi-simpukka* (1980), *Sydänsimpukka* (1980), *Suvivalkama* (1986), *Jumaltenranta* (1987), *Jääkukka* (1987), *Telkänkolo* (1990), *Jasmiini* (1996), *Mansikka* (1997). Vanhoissakin nimissä on muutamia tämäntyyppisiä nimiä, esim. *Sumu* (1912) ja *Usvalinna* (1926), jotka tosin ovat ehkä jonkin verran merihenkisiäkin.

RAKENNUKSEN ULKOISET OMINAISUUDET

Rakennuksen ulkoisten ominaisuuksien ilmaiseminen yhdistyy yleensä johonkin muuhun motiiviin, kuten sijainnin ilmaisemiseen: tavallisia ovat *Korpinrivi* (< *Korpinkatu*), *Moikoistenrivi*, *Viitakanpari* (< *Viitakantie*) -tyyppiset nimet, joiden loppuosa ilmaisee talotyyppin. Muutamissa nimissä rakennuksen kuvaaminen on nimen keskeinen merkitysfunktio, esim. *Kupolikartano* (1923), *Kivilinna* (1924), *Atrium* (rakennuksessa on pylväsrivi) (1926), *Rivilä* (1938), *Viiskoto* (viiden perheen rivitalo) (1966), *Tornikartio* (1985).

YHTIÖN JA SEN RAKENNUKSEN OMISTAJA TAI PERUSTAJA

Omistusta ilmaisevat seuraavat nimet: *Rautatieläisten Asunto - O.Y.* (1928), *Liikeapulais-ten Talon Asunto Oy* (1928), *Turun Perheenasunto-osakeyhtiö I* (1941), *Turun Karjalaisten Asunto Oy* (1957), *Turun Karjalaisten Sirkankulma* (1960). Nämä ovat rakenteeltaankin poikkeuksellisia, koska enimmäkseen niissä yhtiömuotoa ilmaiseva osa kuuluu kiinteästi nimeen ja omistusta ilmaiseva osa on selvästi nimen määriteosa.

Omistajaa tai rakennuttajaa ilmaisevat todennäköisesti myös useimmat sukunimen

sisältävät asunto-osakeyhtiöiden nimet; esimerkiksi *Asunto-Osakeyhtiö Askalan* rakennutti 1910-luvulla paimiolainen maanviljelijä Juho Askala (Kalpa 1969: 95). Sama nimeämisperuste on takana ehkä myös monissa etunimen sisältävissä nimissä, joilla ei ole yhteyttä esimerkiksi kadunnimistöön. Tällaisia ovat muun muassa *Urhonlinna* (1939), *Laurintalo* (1949), *Heikinharjakas* (1978). Tähän ryhmään kuuluu myös nimi *Palomies* (1955) — yhtiön perustivat palokuntalaiset (suullinen tieto naapurissa asuvalta iäkkäältä rouvalta).

Viime vuosikymmeninä luotuihin nimiin sisältyy usein jokin omistukseen tai rakennuttajaan viittaava aines, kuten *sato* tai *kartio* (Sato-Tason ja Kivikartion mukaan). Nimen motiivina on aina myös jokin muu seikka, kuten sijainti: *Pietarsato* (Pietinkujalla), *Mestarinkartio* (Rakennusmestarinkadulla), *Satoilves* (alueen kadut on nimetty nisäkkäiden mukaan).

LOPUKSI

Sijainnin ilmaiseminen on asunto-osakeyhtiöiden nimissä keskeistä. Tavalla tai toisella sijaintiin viittaavia (metonymisia siirrynnäisiä, määrite- ja kokoliitynnäisiä, aiheliitynnäisiä ja muulla tavoin sijaintia ilmaisevia) nimiä on aineiston nimistä valtaosa. Tämä on selvä osoitus siitä, että yhtiön nimi ajatellaan samalla myös talon nimeksi. Yhtiö ja sen hallitseman rakennuksen sijaintipaikka ovat erottamattomassa suhteessa keskenään. Huomattakoon, että nimien informaatioarvo on erilainen riippuen siitä, onko nimestä tunnistettavissa olemassa olevaa paikannimistöä vai viitataan sijaintiin jollakin muulla tavalla (jolloin nimi ei kerro sijaintia yhtä tarkasti). Produktiivisin asunto-osakeyhtiöiden nimeämismalli on muodostaa yhdyssanamuotoinen, kaavanimistöön liittyvä nimi.

Usein katujen, alueiden, puistojen yms. nimet muodostavat nimirypäitä ja -ketjuja, joihin myös asunto-osakeyhtiöiden nimet liittyvät. Ei voi aina sanoa, mikä nimistä on primaari ja asunto-osakeyhtiön nimen lähtökohta. Ehkä asunto-osakeyhtiön nimi onkin haluttu liittää vain tähän ketjuun ja alueen nimiperinteeseen. Kun talo sijaitsee Luolavuoren kaupunginosassa Luolavuorella Luolavuorentien varrella, ovat kaikki tosiasiat olleet painamassa, kun asunto-osakeyhtiölle on valittu nimi *Luolavuorenrinne* (-rinne on erittäin produktiivinen loppuosaa).

Sijaintiin viittaamisen lisäksi asunto-osakeyhtiöitä on nimetty talon ulkonäön tai ominaisuuksien perusteella taikka omistuksen mukaan. Vuosisadan alussa myönteisiä mielikuvia herättäviksi tarkoitettujen nimien saivat aiheensa niistä asioista, jotka olivat asukkaille tärkeitä. Nykynimissä korostuu markkinoinnin näkökulma: »kaunissisältöistä» nimeä pidetään myyväenä, vaikkei nimen aiheella olisi mitään tekemistä asuinpaikan, asuinrakennuksen tai asukkaiden mieltymysten kanssa.

Asunto-osakeyhtiöiden nimet kertovat meille monin tavoin suomalaisesta asumisesta ja asumisen arvoista. Viime vuosisadan lopulta toisen maailmansodan päättymisen tienoille elettiin alkuperäisen asunto-osakeyhtiöaateen aikaa. Asukkaiden itsensä tai yksityisten talonomistajien keksimät nimet heijastelivat heidän omia mieltymyksiään. Työväestö nimesi omat yhtiönsä *työläisten asunto-osakeyhtiöiksi* tai korosti nimessä omistusasumisen turvaa ja onnea. Ylemmät sosiaaliluokat viestittivät asunto-osakeyhtiöiden nimillä esimerkiksi rakennuksen komeutta tai asukkaiden sivistystä, mutta myös neutraalit kadunnimistöön liittyvät nimet olivat tavallisia.

1950-luku oli vilkastuvan asuntotuotannon aikaa. Rakentaminen oli kuitenkin vielä säännösteltyä, ja useimmiten asukkaat perustivat yhdessä itselleen yhtiön. Kiihtyvä asuntotuotanto loi äkkiä suuren tarpeen uusille nimille, mutta tarvetta erityiseen markkinointiin ei vielä ollut. Katuosoite riittikin tuolloin yleensä asunto-osakeyhtiön nimeksi. (Paasikivi 2.3.1999.) Osoitenimien kulta-aikaa oli juuri 50-luku, jolloin yli puolet annetuista nimistä sisälsi talon katuosoitteen. Vasta kun rakentamisesta tuli grynderitoimintaa, tuli ajankohtaiseksi myös sellaisten nimien keksiminen, joilla olisi markkinoilla houkuttelevuutta.

Yhteiskunnan kehitys ja maatalouden teknistyminen laukaisivat »väestöpommin» 1960-luvulla. Alkoivat mittava maaltamuutto kaupunkeihin elannon hakuun ja palvelujen läheisyyteen. (Westerholm 1999: 90.) Kaupunkien liepeille nousi lähiö toisensa perään helpottamaan asuntotilannetta. Lähiörakentamisen kiivasta kautta jatkui ainakin parikymmentä vuotta. Samaan aikaan asuntorakentaminen ja asunto-osakeyhtiöiden perustaminen siirtyi kauas asukkaista itsestään. Nimiä tarvittiin yhä enemmän, ja samalla niiden tuli olla sellaisia, että maalta kaupunkiin muuttavien olisi helppoa tuntea ne omakseen. Ei varmaan ole liikaa sanottu, että asunto-osakeyhtiön nimen yksi tehtävä oli juurruttaa tuloikkaat uuteen kotiseutuun. Nimet saivat aiheensa lähiön muusta nimistöstä, ja ne muistuttivat perinteisiä paikannimiä. Luonnonläheisyys oli arvossaan ja erityisesti mäenrintonteille rakennetut asunnot houkuttelivat. *Rinne-* ja *mäki-*loppuisia nimiä annettiin etenkin 60- ja 70-luvuilla. Ensimmäinen *metsä-*loppuinen nimi annettiin Turussa vuonna 1965 (*Hannunmetsä*), ja suurin osa näistä nimistä on peräisin 60- ja 70-luvuilta. Myös varhemmin jonkin verran käytetyt *puisto-*nimet yleistyivät huimasti 60-luvulla. Puistomaisessa ympäristössä asuminen tuntuu olevan suosittua nykyäänkin — nimiä on vielä 1980- ja 90-luvullakin annettu kymmeniä.

1980-luvulla kaupunkeja alkoi muovata uudenlainen kulttuuri: niiden räätälöintiin ei osallistu vain julkinen valta, kaavoittajat ja suunnittelijat, vaan luomisessa ovat yhä enenevässä määrin mukana liikemaailman edustajat. Mainostoimistot rakentavat imagoja paitsi yrityksille myös kaupungeille. (Haila 2000: 34.) Kaikesta kilpailaan, eivätkä kilpailulta ja imagometsästykseltä säästy myöskään kaupunkien asuinalueet tai asunto-osakeyhtiöt. Asuntoja ostavat ja vaihtavat kaupungeissa ikänsä asuneet, joille luonto ja rinnetontit eivät enää ole ehdottoman tavoiteltavia asioita, ainakaan asunto-osakeyhtiöiden nimien perusteella. Asukkaita on alkanut kiinnostaa kaupungin oma historia — monet nimet viittaavat menneeseen aikaan. Meri- ja jokinäköalat ovat ilmeisesti nykyturkulaisten tavoittelemlia asioita, sillä erilaiset *ranta-*nimet ovat tulleet 1980–90-luvuilla suosituiksi. Kaikkiaan nykynimistä on tullut yhä enemmän tuotteiden, tässä tapauksessa asuntojen, etikettejä, jotka tarjoavat ostajille mielihyvää ja tuottavat myyjille taloudellista tulosta.

LÄHTEET JA LYHENTEET

AINESLÄHDE

CD-Katka. Kaupparekisterin ajantasainen tietopankki. Päivitetty 30.6.1997. Patentti- ja rekisterihallitus.

▷

- AINIALA, TERHI 1997: *Muuttuva paikannimistö*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- ANTTILA, VEIKKO 1974: *Talonpojasta tuottajaksi: Suomen maatalouden uudenaikaistumisen 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alkupuolella*. Helsinki: Kirjayhtymä.
- 1980: Kyläyhteisöjen kulttuurinen integraatio. – Päiviö Tommila & Ismo Heervä (toim.), *Muuttuva kylä* s. 250–293. Tietolipas 84. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- BLOMQVIST, MARIANNE 1997: Names of mansion blocks in Helsinki. – Ritva Liisa Pitkänen & Kaija Mallat (toim.), *You name it. Perspectives on onomastic research* s. 237–246. *Studia Fennica Linguistica* 7. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- HAILA, ANNE 1997: Kaupungista tuli tuote. – *Tiede* 2000, 2/97.
- HAKULINEN, LAURI 1979: *Suomen kielen rakenne ja kehitys*. Helsinki: Otava.
- KALPA, HARRI 1969: *Muuttuva kaupunki. Turku eilen ja tänään*. Turku: Turun Sanomat.
- 1971: *Muuttuva kaupunki. Turku eilen ja tänään II*. Turku: Turun Sanomat.
- KEPSU, SAULO 1981: *Pohjois-Kymenlaakson kylännimet*. SKST 367. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KETTUNEN, TAINA 1993: *Asunto-osakeyhtiöiden nimien semantiikkaa*. Pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos.
- KIVINIEMI, EERO 1975: *Paikannimien rakennetyypeistä*. Suomi 118. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 1990: Perustietoa paikannimistä. Suomi 149. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KUUSTERÄ, ANTTI 1989: *Valtion sijoitustoiminta pääomamarkkinoiden murroksessa 1859–1913*. Historiallisia tutkimuksia 149. Helsinki: Suomen historiallinen seura.
- NISSILÄ, VILJO 1962: *Suomalaista nimistöntutkimusta*. SKST 272. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- NORRI, MATTI – PALSALA, ARTO 1998: *Asuntoyhtiö 1998. Käytännön käsikirja*. 4. laitos. Tampere: Rakennustieto Oy.
- NS = Nykysuomen sanakirja I–VI. Helsinki: WSOY 1951–1961.
- NTTN = *Nimistöntutkimuksen terminologia. Terminologin inom namnforskningen*. Toim. Eero Kiviniemi, Ritva Liisa Pitkänen & Kurt Zilliacus. Castrenianumin toimitteita 8. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos 1974.
- OLSSON, PIA 1995: *Oman talon asialla. Asunto-osakeyhtiö Harjulan yhdeksän vuosikymmentä*. Asunto-osakeyhtiö Harjula. Helsinki: Yliopistopaino.
- Paasikivi 2.3.1999 = Turun kaupunginarkkitehti Iina Paasikiven puhelinhaastattelu.
- PAIKKALA, SIRKKA 1995: *Miten valita nimi kiinteistö- tai asunto-osakeyhtiölle*. Moniste. Espoon kaupunkisuunnittelukeskus/nimistö 14.3.1995.
- PERÄLÄ, TAUNO 1996: Turun kaupunkialueen muodostuminen. – *Turun nimistö I* s. 7–21. Monisteita 8. Turku: Turun Maakuntamuseo.
- PESONEN, LEO A. 1979: Ennen I maailmansotaa perustettujen asunto-osakeyhtiöiden ja rakennettujen kerrostalojen nimistöä. – Leo A. Pesonen (toim.), *Helsingin kadunnimet 2* s. 29–32. Helsingin kaupungin julkaisuja 32. Helsinki: Helsingin kaupunki.
- PITKÄNEN, RITVA LIISA 1992: Kaavanimistön suunnittelu. – Valma Yli-Vakkuri, Maija Län-

- simäki & Aarre Nyman (toim.), *Yhteiskunta muuttuu — kieli muuttuu. Nykysuomen Seuran 10-vuotisjuhlakirja* s. 125–138. Helsinki: WSOY.
- PYÖLI-VAINIO, MARJA-LIISA 1992: *Port Arthur: elämänmenoa*. Turku: Portsa ry.
- RINTALA, PÄIVI 1972: *Suomen läntä-loppuiset adjektiivit*. SKST 306. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 1981: Paikannimet asutushistorian palveluksessa. Arvostelu Saulo Kepsun teoksesta Pohjois-Kymenlaakson kylännimet. – *Sananjalka* 23 s. 175–182. Turku: Suomen Kielen Seura.
- ROGAN, BJARNE 1994: Navn eller nummer? Motiver for navngivning av ting. – Kristinn Jóhannesson, Hugo Karlsson & Bo Ralph (toim.), *Övriga namn. Handlingar från NORNA:s nittonde symposium i Göteborg 4.–6. december 1991* s. 81–100. NORNA-rapporter 56. Uppsala: NORNA-förlaget.
- SKST = Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia.
Toiminimilaki 2.2.1979/128. YR 116.
- WESTERHOLM, JOHN 1999: Asutus harventuu ja keskittyy. – John Westerholm & Pauliina Raento (toim.), *Suomen kartasto 1999. 6. laitos. 100-vuotisjuhlakartasto* s. 90–91. Helsinki: Suomen Maantieteellinen Seura ja WSOY.
- VILKUNA, MARIA 1996: *Suomen lauseopin perusteet*. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 90. Helsinki: Edita.
- Virastokartta. 1985–95. Turun kaupungin mittausosasto.
- YLIKANGAS, HEIKKI 1990: *Mennyt meissä. Suomalaisen kansanvallan historiallinen analyysi*. Helsinki: WSOY.

SOMA, KÄRSÄ-PÄHKINÄ AND JUNAVAHTI: NAMES OF HOUSING CORPORATIONS IN TURKU

The article deals with the syntactic structure of Finnish housing corporation names, on which little research has previously been conducted in onomastics, and the type of semantic factors connected with the names. The material consists of 1,785 housing corporation names in Turku from the period 1896–1997.

Housing corporations have their origins in the late 19th century changes in social structure in Finland. The idea was that workers could obtain their own accommodation independently but using collective resources. From here the idea spread rapidly to the middle and upper classes. A characteristic feature right up to the 1960s was that the founders of a housing corporation would be united by a common factor, such as occupation or social status. The rapid urbanisation that occurred in Finland in the 1960s transformed the activities of housing corporations into part of the market

▷

economy, and at the same time the naming of the companies was transferred from the residents themselves to the building developer.

From a legal point of view, a housing corporation name is a business name, but in practice it is also perceived as the name of the building. Its function can be one of location, but it may also personify its referent. An additional function of housing corporation names today is marketing.

The conventional division of place names into syntactic-semantic elements is not in itself applicable to the material in this study. The writer presents an alternative method for dividing a housing corporation name into different elements. Taking as an example the name of Asunto Oy Sigyninranta, Turku, the name is divided into a type component (Asunto Oy), a naming component perceived as the actual name (Sigyninranta), and sometimes also a refining component specifying the locality (Turku). The components of the name also have their own syntactic structure.

The semantic features of the housing corporation names are considered in terms of what they express to the user: 1) the name reveals the location of the housing corporation; 2) the name seeks to project a positive image; 3) the name says something about the external appearance of the company's building; or 4) the name indicates who is the owner or developer (of the building). Some names serve only one of these functions, but many serve several of them. Most of the names express location in some way, either in relation to the local place names or by reference to geographical or cultural features.

The names of the housing corporations reflect life in Finland. They reflect the likings, aspirations and values of the residents — previously as the direct inventions of the residents themselves, and nowadays indirectly via the market, offering pleasing names to tempt buyers. ■

Kirjoittajan osoite (address):
*Turun yliopisto,
suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitos,
Henrikinkatu 3,
20500 Turku*
Sähköposti: *paula.sjoblom@utu.fi*